

*School for Teachers
Училище за учители*

ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНТЕРАКТИВНИ МЕТОДИ В ОБУЧЕНИЕТО НА УЧЕНИЦИТЕ В VII КЛАС ПО „БИОЛОГИЯ И ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ“

Красимира Желева

Средно училище „Петко Рачов Славейков“ – Добрич

Резюме. Отчуждаването на младото поколение от природата и прекарването на много време пред компютрите и телевизорите не му помага да разбере сложността на въпросите, свързани с опазването на околната среда, и го прави неспособно да участва в тяхното решаване. Пасивното словесно взаимодействие в класната стая влошава тази ситуация. Има ученици, които нямат мотивация за учене, постигат ниски академични резултати, напускат рано училище.

Това ме мотивира да се насоча към промяна на практиката на преподаване за подобряване на екологичната грамотност и отговорност на учениците с надеждата, че използването на интерактивни методи на обучение може да промени тяхното глобално мислене.

Направените наблюдения и отчетените резултати показват, че много подходящи методи по „Биология и здравно образование“ в VII клас са изготвянето на презентации, интелектуални карти, решаването на казуси, ролеви игри, мозъчна атака, групова работа. Те са само една малка част от методите, които могат успешно да се приложат върху учебното съдържание в VII клас по „Биология и здравно образование“.

Тези методи повишават интереса, активността, комуникативността, качеството на усвоените знания и умения на учениците и дават възможност за прилагане в житейски ситуации.

Keywords: environmental protection, motivation, early school leaving, teaching practice, observation, results

Живеейки в епохата на информационния взрив, въпросите на образованието и възпитанието на учениците се превръщат за нас в един от най-актуалните проблеми на съвременността, от ефективното решение на които в голяма степен зависят научният, техническият, културният и социално-икономическият прогрес на обществото.

Търсенето на нови, по-ефективни форми, методи и техники на обучение се реализират в различни направления, като: усъвършенстване на учебните плано-

ве и програми, оценка на качеството на учебния процес и задълбочено проучване на неговата психология за използване на най-новите постижения на науката и техниката. Едновременно с проблема „Какво да се учи?“ се разработва и проблемът „Как да се учи?“ (Kostova, 1999). За преодоляване на това противоречие между постоянно увеличаващия се обем от знания, които трябва да се усвоят от подрастващите, и сроковете на обучение се изисква да се търсят и внедряват нови средства за подпомагане на учебния процес и за повишаване на неговата ефективност (Kostova, 1999). Във века на информационните технологии и комуникации в учебния процес е необходимо да се използват такива форми и методи на работа, които развиват личността и едновременно са интересни за учениците. Промените в системата на образованието се оказват неотложни в информационния XXI век на глобализация на икономиката и културата.

Образованието днес е в търсене на нов баланс между „традиционната“ и „възникващата“ педагогика. Пред обществото стои важната задача за качествената подготовка на младите хора. За постигане на целите, заложи в учебната програма по „Биология и здравно образование“, ние, учителите, търсим най-подходящите и най-адекватни за възрастта и способностите на учениците методи на обучение. Съвременният учител трябва да приеме предизвикателството за подготовката на учениците с оглед на тяхната реализация. Неговите роли са обвързани с това, че той е главният обучаващ, като отчита индивидуалните интереси на учениците и ги поставя в организирана учебна среда.

Проблемите на младите хора са и наши проблеми, на учителите, защото ние, наравно с родителите и цялото общество носим отговорност за тяхното бъдеще. Това е основната причина да посветя преподавателската си дейност на използването на по-ефективни методически решения за обучение с оглед посрещане на жизненоважните проблеми от подрастващите. В преподавателската си дейност непрекъснато търся разнообразие в организацията на образователния процес, за да повиша ефективността на обучението по „Биология и здравно образование“.

Смятам, че в това отношение съществено място заемат интерактивните методи. Чрез тях ученикът се поставя в творческа ситуация. Учителят е организатор на търсенията на учениците, ръководител на самостоятелната им работа. Така се осъществява организиране на учениците, при което те се превръщат от обект на обучението в негов субект. Така с общи усилия учителят и ученикът създават учебна обстановка, която повишава успешното усвояване на знанията и уменията и успешното им прилагане в практиката.

В търсене на пътища за решаване на новите предизвикателства е необходимо да се преосмислят досегашните стратегии на обучение и да се използват нови педагогически технологии с изготвяне на нови концепции, нови цели и ново съдържание, които да гарантират приобщаването към общоевропейските ценности и изграждането на личността на бъдещето. Това означава, че редом с традиционните форми и методи на работа трябва да се използват и

такива, чрез които се установяват нов тип взаимоотношения между учител и ученици и между самите ученици в училище. Необходимо е да се измести акцентът от даването на знания в готов вид към усвояването на похвати за самостоятелното им овладяване и практическото им приложение.

Училището трябва да стане привлекателно за учениците и да гарантира успешната им реализация в бъдеще (Hristova, 2001). Като учител и изследовател в процеса на обучение по „Биология и здравно образование“, ми е интересно и чувствам професионално удовлетворение, когато прилагам различни интегративно базирани технологии. Много подходящи методи по „Биология и здравно образование“ в VII клас е изготвянето на презентации. Този метод не е нов за учениците и те все по-успешно работят с компютър. Работата с интеллектуални карти, решаването на казуси, ролеви игри, мозъчна атака, групова работа са само малка част от методите, които могат успешно да се приложат върху учебното съдържание в VII клас по биология. Те поставят учениците в ситуация на постоянно обсъждане, предоставят възможност за изразяване на собствени мнения, дават предпоставки за наличието и използването постоянно на обратна информация. Приложението на интерактивни стратегии дава възможност за осъществяване на динамично и личностно ориентирано образование, при което учениците участват активно в дебатиране и даване на решения по важни проблеми, свързани с екологичната култура и личното здраве. Мотивираното и целенасочено внедряване на интерактивните методи в занятията би обогатило педагогическата практика на учителите. Ще улесни и ускори процеса на изграждане на природозащитни и здравни навици, както и на саморазвитие и самовъзпитание на учениците.

Процесът на формиране и развитие на познавателния интерес на учениците в часовете по биология е обусловен от редица условия, с които учителят трябва да се съобразява. Някои са дадености – например учебното съдържание. В учебния предмет „Биология и здравно образование“ за VII клас и по трите варианта на учебника то е достатъчно интересно и близко до степента на развитие на учениците. По тази причина е разбираемо и това улеснява усвояването му.

Налице са и други условия, които благоприятстват развитието на познавателния процес на учениците. Установяването на близък контакт и общуване на учител и ученици, между отделните ученици по време на урока, както и осигуряването на подходящ емоционален фон и атмосфера на работа по време на часа, са също необходими педагогически условия за интерес от страна на учениците. В практиката на обучението, в качеството на различни пътища за развитие и повишаване на познавателния интерес на учениците са експериментирани различни методи и техники в условията на груповата работа, като например игров метод, търсене и прилагане на аналогии, мозъчна атака; дидактически игри, в съчетание с класически методи и форми; игрови симулации и други (Boycheva & Davidova, 2011).

Анализът на учебната програма и учебното съдържание по предмета „Биология и здравно образование“, VII клас, част III – „Роля на организмите в природата и значението им за човека“, разкрива благоприятни възможности за развитие на познавателния интерес у учениците. Биологичното знание в тази част от учебника е достатъчно интересно в екологичен и здравен аспект, тъй като касае ролята на организмите в природата и значението им за човека. Биологичното знание е естествено продължение на изученото по предмета „Човекът и природата“ в V и VI клас. Учебното съдържание до голяма степен е близко до житейското знание на учениците. Изучаваните процеси се свързват с по-рано усвоените от учениците знания или с наблюденията им от живота, други са подкрепени и доказани с достатъчно примери от живота и заобикалящия ги свят (Boycheva & Davidova, 2011).

Въвеждането на различни форми и методи на работа трябва да става умело и в съчетание с изпитаните практики. Нетрадиционните методи и средства могат да имат широко приложение, защото ученикът е основен субект, а не само изпълнител; обучението е привлекателно и се основава на дейностния подход, в организираната познавателна дейност ученикът работи самостоятелно, участва в дискусии, придобива умения за общуване, защитава позиции, работи в сътрудничество със съучениците си; учителят е „организатор и консултант, насърчаващ и подпомагащ познавателната дейност на ученика“. Използването на нетрадиционните методи и форми прави интересно и резултатно обучението по „Биология и здравно образование“.

С цел проучване приложението и ефективността на някои интерактивни методи в процеса на обучение по „Биология и здравно образование“ в VII кл. направих изследване върху следните методични единици:

- „Роля на живите организми в кръговрата на веществата“;
- „Роля на растенията в природата и значението им за човека“;
- „Защитени природни обекти в България“.

За да се проучи мнението на учениците относно използваните интерактивни методи в часовете, след реализиране на посочените методични единици бе проведена анкета.

С нея се поставят следните задачи: проучване и изследване отношението, мнението на учениците за интерактивните методи; идентифициране нагласите относно ефикасността на различните иновационни методи в обучението по биология; изследване мнението на учениците за възможностите на интерактивните методи за подобряване на някои личностни качества, като отстояване на мнение, работа в групи и др.; проучване мнението на учениците по отношение на желанието им за използване на методите и в следващи часове.

Анкетирани са всички ученици от VII клас в СУ „Петко Рачов Славейков“. Анкетата се състои от 14 въпроса. Преобладаваща част от въпросите в анкетната карта образуват твърдения, които се предлагат за оценка със скала.

Първата група включва въпроси относно възможностите на интерактивните методи за повишаване на усвояемостта и успеваемостта на учениците.

Втората група въпроси разкриват възможностите на използването на интерактивните методи за формиране на умения за общуване и сътрудничество.

Третата група въпроси са свързани с приложението на различните видовете интерактивни методи в час.

Четвъртата група въпроси дават информация за мненията и препоръките на учениците.

В резултат на прилагането на интерактивни методи се полагат основите за развитие у учениците на: компетентности за самостоятелно учене, проучване, събиране и описване на информация, умения за общуване, сътрудничество, приемане на други гледни точки и отстояване на собствено мнение, по-добро усвояване и осмисляне на учебния материал, което води и до по-висока успеваемост.

Резултатите показват адекватността на приложената система от дейности, на използваните интерактивни методи и повлияване на поведението на учениците в посока на осъзнато и мотивирано възприемане на учебния материал. В резултат на прилагането на интерактивни методи се полагат основите за развитие у учениците на: компетентности за самостоятелно учене, проучване, събиране и описване на информация, компетентности за представяне на продукта от дейността, умения за общуване, сътрудничество, приемане на други гледни точки и отстояване на собствено мнение; нагласа за природосъобразен начин на живот, интегриране на компетентности от различни предметни области, по-добро усвояване и осмисляне на учебния материал, което води и до по-висока успеваемост.

Внасянето на повече интерактивни елементи в обучението прави образователния процес по-атрактивен, приятен, ефективен. Формира чувство за отговорно поведение към собствените действия у седмокласниците и дава добра основа за развитие на научни знания, умения и компетентности по биология в следващите класове.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Bliznakov, G. (1997). *Awareness of The Environment and Its Forming. On the Border of Two Generations. GRUNE LIGA Berlin.V.* Sofia: Sofia University "Sv. Kliment Ochridski" [Близнаков, Г. (1997). Съзнание за околна среда и неговото формиране. На границата между две поколения. *Във: Формиране на съзнание за околната среда, GRUNE LIGA Berlin.* София: Софийски университет „Св. Климент Охридски“.]
- Boycheva M. & Davidova, R. (2011). *Problemat za razvitie na poznavatelniya interes na uchenitsite po predmeta "Chovekat i prirodata", VI klas. Ekologiya, biologiya, biotehnologiya, 4: 37 – 52.* [Бойчева М. Р. Да-

- видова. (2011). Проблемът за развитие на познавателния интерес на учениците по предмета „Човекът и природата“, VI клас. *Екология, биология, биотехнология*, 4: 37 – 52.]
- Kostova, Z. (1999). *Kak da uchim uspeshno? Inovatsii v obuchenieto*. Sofia: Pedagog 6. [Костова, З. (1999). *Как да учим успешно? Иновации в обучението*. София: Педагог 6.]
- Kostova, Z. (2000). *Kak da sazdadem naglasa za uchene*. Sofia: Pedagog 6. [Костова, З. (2000). *Как да създадем нагласа за учене*. София: Педагог 6.]
- Hristova, R. (2001). *Netraditsionното v obuchenieto po biologiya*. Sbornik. Sofia: Pedagog 6. [Христова, Р. (2001). *Нетрадиционното в обучението по биология*. Сборник. София: Педагог 6.]

APPLICATION OF INTERACTIVE METHODS IN STUDYING BIOLOGY AND HEALTH EDUCATION IN 7TH GRADE

Abstract. The estrangement of young generation from nature and spending a lot of time with computers and television does not help them to understand the complexity of questions concerning environmental protection and make it incapable to take part in their solution.

Passive verbal interaction in the classroom makes this situation worse. There are students who do not have motivation to study, show low academic results, turns them in early school leavers.

All that motivated me to direct my attention to a change of teaching practice for improvement of ecological literacy and students' responsibility, hoping that the use of interactive educational methods can change their global thinking.

The observations and the reported results show that appropriate methods in “Biology and Health Education” in 7th grade are presentations, intellectual cards, case studies, role plays, brainstorming, group work.

They are only a few of the methods, which can be successfully applied to the curriculum in 7th grade in “Biology and Health Education”. These methods increase the interest, the activity, the communication, the quality of the acquired knowledge and skills of students and give the opportunity to be applied in real life.

✉ **Ms. Krasimira Zheleva**

Petko Rachov Slaveykov Secondary School
2, Angel Kunchev Str.
Dobrich, Bulgaria
E-mail: prslaveikov@abv.bg